

International
**SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL**

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:40
sssjournal.com

pp.4117-4133
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 10/06/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 10/08/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 10.08.2019

ÖZGÜL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ GÖRÜLEN ÇOCUKLARDA UYUM VE DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI İLE ANNELERİNİN BİLİŞSEL DUYGU DÜZENLEME STRATEJİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

THE ANALYSIS OF THE RELATION BETWEEN THE INTEGRATION AND BEHAVIORAL DISORDERS OF CHILDREN WITH SPECIFIC LEARNING DISABILITY AND THE COGNITIVE EMOTION REGULATION STRATEGIES OF THEIR MOTHERS

Yüksek Lisans öğrencisi. Esmâ KABAALİOĞLU

İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler enstitüsü, Psikoloji bölümü, İstanbul/TÜRKİYE
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2026-8736>

Dr. Öğr. Üyesi. Engin EKER

İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1655>

Reference : Kabaalioğlu, E. & Eker, E. (2019). “Özgül Öğrenme Güçlüğü Görülen Çocuklarda Uyum ve Davranış Bozuklukları İle Annelerin Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, International Social Sciences Studies Journal, 5(40): 4117-4133.

ÖZ

Bu çalışmada, özgül öğrenme güçlüğü olan 6-14 yaş aralığındaki çocuklarda gözlenen uyum ve davranış bozuklukları ile bu çocukların annelerinin bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin ilişkisi incelenmiştir. Araştırmaya İstanbul ilinin Fatih ilçesindeki okullara giden 161 öğrenci ve bunların anneleri (161) dâhil edilmiştir. Özgül öğrenme güçlüğü tanısı alan 81 öğrenci ve anneleri ile herhangi bir psikolojik rahatsızlığı olmayan 80 öğrencinin ve annelerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Davranış sorunları da değerlendirilen bu öğrencilerden özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış 46 erkek ile 35 kız ve herhangi psikolojik bir rahatsızlığı olmayan 39 erkek ile 41 kız araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çocukların uyum ve davranış sorunlarını belirlemek amacıyla Güçler ve Güçlükler Anketi, annelerin bilişsel duygu düzenleme stratejilerini belirlemek amacıyla Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği ve ailelerin demografik bilgilerini belirlemek amacıyla Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla SPSS-23 programı kullanılmıştır. Sürekli değişkenler için Pearson analizi kullanılmış, kategorik değişkenler için ise Sperman rho analizinden yararlanılmıştır. Korelasyon analizleri yapılırken bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizinden yararlanılmıştır. Yordama oranını belirleyebilmek için regresyon analizi kullanılmıştır. Özgül öğrenme güçlüğü olan çocukların uyum ve davranış bozuklukları alt boyutlarını anlamlı derecede yordadığı bulunmuştur. Özgül öğrenme güçlüğü olan çocukların annelerinin pozitif tekrar odaklanma alt boyutunda anlamlı bir fark belirlenmiştir. Özgül öğrenme güçlüğü tanısı olan çocukların uyum ve davranış bozuklukları arttıkça annelerinin plana tekrar odaklanma stratejisinin anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Demografik özellikler ile çocuklarda görülen uyum ve davranış bozuklukları ile annelerin bilişsel duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişki; cinsiyet, gelir düzeyi ve annenin öğrenim düzeyi açısından değerlendirilmiş ve bulgular kısmında aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özgül Öğrenme Güçlüğü, Bilişsel Duygu Düzenleme, Davranış Sorunları

ABSTRACT

In this work it is aimed to analyze the relation between the integration and behavioral disorders of children with specific learning disability aged 6-14 and the cognitive emotion regulation strategies of their mothers. In this study 161 children who have been students in various schools in Fatih, İstanbul and their mothers (161) have been included. 81 of those children and their mothers had already been diagnosed with specific learning disability and 80 of those children and their mothers didn't have any diagnosed psychological illness. In this study the behavioral issues of those

children have also been measured . 46 boys and 35 girls who had already been diagnosed with specific learning disability and 39 boys and 41 girls which didn't have any diagnosed psychological illness have formed samples for this study. In order to determine the integraton and behavioral disorders of the children the Strengths and Difficulties Questennaire was used and in order to determine the cognitive emotion strategies of the mothers the Cognitive Emotion Regulation Scale and the Personal Information Form was used. In order to see the relation between the variables the SPSS-23 programme has been used. The pearson analyse has been used for the continuous variables and the Sperman- rho analyse has been used for the categorical variables. In order to do the correlation analysis the unpaired t-test and the one-way analysis of variance have been used. And to determine the predictive validity the regression analysis has been used. The research has shown that children with specific learning disability assist meaningfully the lower dimensions of Children Behavioral Problems. It hasn't shown any meaningful relationship between the disorders of the cildren and the cognitive emotion regulation strategies of their mothers. It has only shown a meaningful difference in the lower dimensions of positive repeat focus with the mothers of children with specific learning disability. It has shown that there is a really meaningful difference when the more children diagnosed with specific learning disabilities face behavioral and integration problems the less their mothers can concentrate again on their original plan. Demographic features and the relationship between children with integration and behavioral disorders and the cognitive emotion regulation strategies of their mothers have been evaluated in terms of gender, income and the mother's education. The outcomes can be found in the findings part.

Keywords: Specific learning disability, cognitive emotion regulation, behavioral issues

1.GİRİŞ

Bireyler hayatları boyunca içinde buldukları ortama uyum sağlamaya çalışırlar. Özgül öğrenme güçlüğü (ÖÖG) sosyal ortama uyum sağlama konusunda kişilerin karşısına çıkan çok önemli bir sorun olmuştur. Öğrencilerin okulda başarısızlık yaşamaları ve okula uyumda sıkıntı çekmeleri sık karşılaşılan durumlardandır. Bu konu çocuğun ailesini ve etrafında olan kişilerle ilişkilerini etkilediği gibi kendi psikolojik durumunu da etkilemektedir. Okulda başarısızlık yaşayan çocuklarda zekâ geriliği, psikolojik sorunlar, devamlı süregelen rahatsızlıklar, algı problemleri, sosyokültürel düzeyin düşük olması, okula ve derslere yönelik ilgisinin fazla olmaması, okul veya öğretmen ile ilgili sıkıntılar gibi sorunlar görülmektedir. Bunun yanında son zamanlarda oldukça sık görülen bir rahatsızlık olan Özgül öğrenme güçlüğü de okul başarısızlığına yol açmaktadır (Korkmazlar ve Sürücü, 2007: 21; Akt. Solmaz, 2016: 13).

Özgül öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarda bu durum kendini çoğunlukla okuma, yazma ve matematik gibi becerilerin kısıtlanmasıyla gösterse de bu durum sadece akademik duruma zarar vermekle kalmaz. Çocuğun anlama ve anlatma konusunda yaşadığı sınırlılık çevresiyle olan iletişimini de yüksek düzeyde kısıtlar. Anlayamama, anlatamama ve anlaşılammama çocuğun duygusal benliğine olumsuz yönde etki eden durumlardır (Yazgan, 2018: 9).

Duygu düzenleme, sadece kişinin hissettiği duygu üzerinde kontrol sahibi olması ve değiştirmesi olarak açıklanamaz. Bu süreç, kişinin hedefine ulaşması için gereken duyguları başlatması, sürdürmesi ve süreç içerisinde gerekli olması halinde düzenlemesini kapsayan içsel ve dışsal süreçlerin hepsidir (Cole, Michel ve Teti, 1994; Gyurak, Gross ve Etkin, 2011; Akt. Bozkurt Yüksekü, 2017: 443).

Çocukluktaki psikopatolojilerin büyük bir kısmının (örn. davranım bozukluğu ve depresyon) duygu tepki sistemlerinin duygusal ve davranışsal düzenlenmesindeki yetersizliklerden olduğu düşünülebilir (Dodge ve Garber, 1991; Akt. Duy ve Yıldız, 2014: 24). Duy ve Yıldız'ın yapmış olduğu araştırmaya göre duygu düzenleme yetkinliğinin geliştirilmesi, insanların daha etkin ve huzurlu yaşamalarında önemli bir basamak olacaktır (Duy ve Yıldız, 2014: 24).

Özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış çocuklarda farklı psikolojik sorunlar da bu rahatsızlığa eşlik etmektedir. Bu rahatsızlıklar arasında duygusal problemler ve çevreye uyum sorunları da sıklıkla görülmektedir (Karaca ve diğerleri, 2018: 66).

Annelerinin bilişsel duygu düzenleme stratejileri konusunda problem yaşadığı belirlenen özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların bu sorunları daha sık yaşayacakları öngörülmektedir. Dolayısıyla özellikle okul çağı çocuklarında bu becerilerin geliştirilmesine yönelik psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini sunmak önemli görünmektedir.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış olan ve herhangi bir psikolojik rahatsızlık tanısı almamış 6-14 yaşlar arasındaki çocuklarda görülen uyum ve davranış bozukluğu ile annelerinin bilişsel duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

1.2.Araştırmanın Önemi

Özgül öğrenme güçlüğü akademik başarı sorunu yaşayan çocukların önemli bir kısmını etkileyen bir sorundur. Bu güçlük çocuğun yalnızca akademik başarısını değil sosyal hayatını, arkadaş ilişkileri kurmasını ve genel davranışlarını da etkilemektedir. Bu nedenlerden ötürü özgül öğrenme güçlüğü çocuğun yaşamına etki eden kişilerin farkında olması ve tedavisi hakkında bilgi sahibi olması gereken bir konudur. Özgül öğrenme güçlüğü erken yaşta tanı aldığı takdirde çocuğun yaşamında ilerleyen dönemler için olumlu yönde gelişme sağlayabilecek tedavi yöntemleri bulunmaktadır (Elemek, 2008: 8-9).

Bion'a göre (1962), bebeklerin çok küçükken dünya ile ilgili deneyimlerine anlam verebilmek ve bunların hakkında düşünebilmek için annelerinden yardım almaları gerekmektedir. Anne bebeğin ilettiği ilkel kaygılarını kapsayan bir deneyim yaşayabiliyorsa kendinin düşünüldüğünü de hisseder. Bu deneyim tutarlı bir şekilde gerçekleşmişse annesine daha az bağımlı olduğu zaman bu anılara dayanarak kendi üzerine düşünmeyi de başaracaktır (Youell, 2015: 27-31).

Bu nedenle öğrenebilmek ve düşünebilmenin kökleri anne ve bebeğin zihinlerinin karşılaşmasında yatar. Eğer çocuklar yetersiz bir kapsama durumu deneyimlese düşünüldüğünü hissedemez ve bu büyüdükçe insanların onu sevmediğini düşünmesine kadar ilerler. Yoğun bir yardım almadıkça ilerleyemeyeceğini düşünen çocuklar kendilerini korumak için savunma yapıları kurarlar ve bu yapılar da genelde öğrenmeyi engeller, bu durumdaki çocuklar çoğu zaman öğrenmeye karşı ilgisiz ve kopuk görünebilirler (Youell, 2015: 27-31).

Bu bilgiler sonucunda annelerinin bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin çocuğun ileriki öğrenme yaşantılarını nasıl etkileyebileceği öngörülebilmektedir. Bu araştırma sonucunda çıkacak anlamlı bir sonuç ile özgül öğrenme güçlüğü olan çocuklara ve annelerine verilecek bilgiler ışığında bu çocukların ve annelerinin hayatlarında olumlu bir değişim gözükeceği düşünülmektedir.

1.3.Problem

Özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış ve herhangi bir psikolojik rahatsızlık tanısı almamış 6-14 yaşları arasındaki çocuklarda görülen uyum ve davranış bozuklukları ile annelerinin bilişsel duygu düzenleme stratejileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Alt problemler

- Özgül öğrenme güçlüğü olan ve olmayan çocukların toplam güçlük puanı arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Özgül öğrenme güçlüğü olan kız ve erkek çocuklarda toplam güçlük puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Özgül öğrenme güçlüğü olmayan kız ve erkek çocuklarda güçlük puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Sosyoekonomik seviyeye göre özgül öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklarda toplam güçlük puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Sosyoekonomik seviyeye göre özgül öğrenme güçlüğü tanısı almayan çocuklarda toplam güçlük puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Sosyoekonomik seviyeye göre annelerde bilişsel duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Annelerin öğrenim seviyesine göre özgül öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklarda toplam güçlük puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Annelerin öğrenim seviyesine göre özgül öğrenme güçlüğü tanısı almamış çocuklarda toplam güçlük puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Annelerin öğrenim seviyesine göre bilişsel duygu düzenleme stratejileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma İstanbul ili ile uygulanan ölçekler ile ve 2018-2019 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır. Ayrıca araştırmaya uygun olduğu belirlenen ilkokul ve ortaokul öğrencileri içindeki gönüllü katılımcılar ile sınırlıdır.

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Özgül Öğrenme Güçlüğü

Zekâsı normal veya normalin üstünde olan çocukların; yaş, zeka düzeyi ve aldıkları eğitime oranla okuma, yazma ve matematik öğrenmede beklenenden geride kalması olarak açıklanan bir güçlüktür (Karaca ve diğerleri, 2018: 25). Özgül öğrenme güçlüğü herhangi bir nörolojik ve fiziksel hastalık yahut zekâ geriliği ve otizm gibi gelişimsel bozukluk bulunmaksızın, okuma, yazma, aritmetik gibi akademik becerilerde yetersizlik ile kendini gösteren bir bozukluk türüdür (Elemek, 2008: 10).

Özgül öğrenme güçlüğü, genetik bir rahatsızlıktır. Beynin her iki yanında bulunan işitsel algılama bölgeleri sayesinde duyulan sesler görsel bilgiye çevrilerek anlamlı hale getirilir. Normal bireylerde bu bölge solda daha büyük olur ancak özgül öğrenme güçlüğü yaşayan kişilerde bu bölge sağda daha büyük veya her iki lobda eşit olarak görülür (Yavuz,2017: 62). Özgül öğrenme güçlüğüne en etkili olan çevresel etmen hamilelik dönemlerinde yaşanan etkilerle ilgilidir. Bazı doğum travmaları da, doğum sırasında oksijensiz kalma, özgül öğrenme güçlüğü ile ilişkilendirilebilir. 0-1 ay hastalıkları, kafa travmaları ve toksik maddelere maruz kalma gibi yeni doğan döneminde yaşanabilecek sorunlar da özgül öğrenme güçlüğüne yol açabilir (Karaca ve diğerleri, 2018: 61).

2.2. Bilişsel Duygu Düzenleme

Bilişsel duygu düzenleme kavramı, kişilerin gündelik olaylar ve stres oluşturan durumlarla karşılaştığında duygularını kontrol edebilmesi ve bu sırada kullandığı bilişsel stratejiler olarak açıklanabilir (Joorman, Yoon, Siemer, 2010; Akt. Uyar, 2019: 31). Bilişsel duygu düzenleme stratejileri herkes tarafından kullanılıyor olsa da yaşanan hayat tecrübeleri ve bunlara verilen tepkiler bireylerin stratejilerinde kişisel farklılıklara yol açar (Garnefski, Kraaij, 2006; Akt. Şahin, 2018: 31).

2.3. Uyum ve Davranış Bozuklukları

Çocuklarda görülen davranış sorunlarının en genel tanımı yapılmak istenirse bu, çocuktaki gözleyebildiğimiz ve ya ölçebildiğimiz davranışlarının çevreye olan uyumundaki sorunlar olacaktır. Bu sorunlar kendini; gelişim dönemine uymayan bir şekilde görünen insan haklarına saygısızlık, bakım verenle arasındaki uyumsuz iletişim, okulda yaşanan uyum sorunları ve genel olarak görülen şiddet davranışı olarak gösterir (Güven, 2013: 14). Uyum ve davranış bozuklukları 5-6 yaşlarında başlayabilir. Bu bozukluk genetik yatkınlık ile birlikte çevrenin de etkisiyle yaşanılır. Zekâ seviyesinde gözlenen düşüklük özellikle sözel zekâ alanında gözüken düşüklük ile de bağlantılı olduğu belirtilir. Travma ve istismara maruz kalmanın da bu bozukluğun görülme riskinin artmasında önemli bir rolü vardır (Karabekiroğlu, 2009: 225).

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri analiz yöntemi ile veri toplama süreci incelenmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma da özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış ve herhangi bir psikolojik rahatsızlığı olmayan çocukların gösterdikleri uyum ve davranış problemleri ile annelerinin bilişsel duygu düzenleme stratejilerinde gösterdiği özellikler karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeline göre incelenirken; cinsiyet, ailenin sosyo-ekonomik durumu ve annenin öğrenim düzeyi gibi bağımsız değişkenlerin etkisi de incelenmiştir.

3.2.Çalışma Grubu

Tablo 1. Çocuklarla İlgili Demografik Bilgi Dağılımı

Cinsiyet	N	%	Yaş Ort.	ÖÖG	ÖÖG	ÖÖG	ÖÖG	ÖÖG	ÖÖG
				Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır
				(n)	(%)	Yaş Ort.	(n)	(%)	Yaş Ort.
Erkek	85	52,8	10,6	46	56,8	10,2	39	48,8	11,1
Kız	76	47,2	10	35	43,2	9,6	41	51,2	10,3

Araştırmanın çalışma grubunu özgül öğrenme güçlüğü teşhisi almış 46 erkek ve 35 kız öğrenci ile özgül öğrenme güçlüğü teşhisi almamış 39 erkek ve 41 kız öğrenci olmak üzere toplamda 161 kişi oluşturmuştur. Erkek öğrencilerin yaş ortalaması 10,6 yıl iken kız öğrencilerin yaş ortalaması 10 yıldır. Özgül öğrenme bozukluğu teşhisi almış erkeklerin yaş ortalaması 10,2 yıl iken kızlarda ise ortalama 9,6 yıldır. Öte yandan, özgül öğrenme teşhisi almamış erkeklerin ortalama yaşları 11,1 yıl iken kızlarda ise ortalama 10,3 yıldır.

Tablo 2. Aileler İle İlgili Demografik Bilgiler

	N	%
<u>Ailenin Gelir Düzeyi</u>		
1500'den az	25	15,5
1500-2500	67	41,6
2500-5000	39	24,2
5000'den fazla	26	16,1
<u>Annenin Öğrenim Düzeyi</u>		
Okumaz yazmaz	9	5,6
İlkokul mezunu	68	42,2
Ortaokul mezunu	25	15,5
Lise mezunu	35	21,7
Ön lisans mezunu	12	7,5
Lisans ve lisansüstü mezunu	11	6,8

Çalışmaya katılan çocukların mensubu oldukları ailelerin %15,5'inin (n=25) aylık geliri 1500 TL'den az iken, %41,6'sının (n=67) aylık geliri 1500-2500 TL arasındadır. %24,2'sinin (n=39) aylık geliri 2500-5000 TL arasındayken %16,1'inin (n=26) ise aylık geliri 5000 TL'den fazladır. Çalışmaya katılan çocukların annelerinin öğrenim düzeyleri incelendiğinde ise %5,6'sının (n=9) okuma yazma bilmediği; %42,2'sinin (n=68) ilkökul mezunu olduğu; %15,5'inin (n=25) ortaokul mezunu olduğu; %21,7'sinin (n=35) lise mezunu olduğu; %7,5'inin (n=12) ön lisans mezunu olduğu ve %6,8'inin (n=11) lisans ve lisansüstü mezunu olduğu görülmüştür. Buna göre annelerin ortalama öğrenim alma süresi 7,8 yıl olarak hesaplanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada gerekli bilgiler; kişisel bilgi formu, bilişsel duygu düzenleme ölçeği ve güçler güçlükler anketi sayesinde elde edilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu form demografik bilgileri içeren ve araştırmacı tarafından hazırlanmış bir veri toplama aracıdır. Özel öğrenme güçlüğü tanısı alan ve herhangi bir psikolojik rahatsızlık tanısı almamış öğrencilerin annelerine uygulanarak cinsiyetleri, yaşları, sınıf düzeyleri, anne-baba öğrenim durumları hakkında bilgi toplama amacıyla hazırlanmıştır. Sadece bilgi toplamaya dayalı, herhangi bir puanlamanın yapılmadığı bir veri toplama aracıdır. Kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından, araştırmanın alt problemleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

3.3.2. Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği

Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği (Cogniti ve Emotion Regulation Questionnaire) Garnefski, Kraaij ve Spinhoven (2001) tarafından geliştirilmiştir. Onat ve Otrar tarafından 2010 yılında Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanmıştır. Beşli derecelmeli Likert Tipi (1 = bana hiç uygun değil, 2= bana birazcık uygun, 3= bana kısmen uygun, 4= bana çok uygun, 5= bana tamamıyla uygun) olan ölçek toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Onat ve Otrar'ın yaptığı araştırma, Marmara

Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde eğitim gören yaş aralığı 18-33 arasında değişen toplam 466 (156 kadın, 310 erkek) üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmaları kapsamında, ölçüt bağımlı geçerlik yönteminden yararlanılmıştır. Güvenirlik çalışmaları kapsamında ise Cronbach Alpha, madde-toplam, madde-kalan, madde ayırt edicilik ile test-r-test metotları kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda Cronbach Alpha değeri $\alpha=.784$, test-r-test güvenirlik katsayısı ise "r=. 1,00" olarak bulunmuştur. Ölçeğin madde toplam korelasyon değerlerinin "1,88" ile "4,68" arasında, madde kalan korelasyon değerlerinin ise "1,04" ile "3,92" arasında değiştiği görülmüştür. Madde ayırt edicilik analizi neticesinde ise her maddenin ayırt ediciliğinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri .67 ile .81 arasında değer almaktadır. Onat ve Otrar'ın araştırma sonuçları doğrultusunda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu belirtilmiştir (Onat, Otrar, 2010:123). Ölçek dokuz alt boyutu içermektedir. Bu alt boyutlar; kendini suçlama (Self-blame), kabul etme (Acceptance), düşünceye odaklanma (Rumination), pozitif tekrar odaklanma (Positive refocusing), plana tekrar odaklanma (Refocus on planning), pozitif yeniden gözden geçirme (Positive reappraisal), bakış açısına yerleştirmek (Putting into perspective), yıkım (Catastrophizing) ve diğerlerini suçlama (Other-blame)'dır (Garnefski, Kraaij ve Spinhoven, 2002; Akt. Onat; Otrar, 2010: 127).

3.3.3.Güçler ve Güçlükler Anketi

Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA) "Strength and Difficulties Questionnaire - (SDQ)" İngiliz psikiyatrist Robert Goodman tarafından 1997 yılında geliştirilmiştir (Goodman 1997; Goodman ve ark 1998; Goodman 1999; Goodman ve Scott 1999; Akt. Güvenir ve diğerleri, 2008:65). Güvenir ve diğerleri tarafından 2008 yılında Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmaları tamamlanmıştır. Anketin sorularından bir kısmı olumlu iken diğerleri olumsuz davranış özelliklerini sorgular. Anket 25 soru içerir ve bu sorular uygun tanı belirtileri ve yapılan faktör analizi sonuçlarına göre her biri beş soru içeren beş alt başlıkta toplanmıştır. Bunlar; Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik, Davranış Sorunları, Duygusal Sorunlar, Akran Sorunları ve Sosyal Davranışlardır. Her alt başlık kendi içinde değerlendirilip her biri için ayrı puan elde edilebildiği gibi, ilk dört başlığın toplamı ile "Toplam Güçlük Puanı" da hesaplanabilmektedir (Güvenir ve diğerleri, 2008: 65).

Güçler ve güçlükler anketi üçlü likert tipinde bir ankettir ve maddeler 'doğru değil', 'kısmen doğru' ve 'kesinlikle doğru' olarak işaretlenmektedir. Ölçeğin içerisinde yönelim farkı olan 5 madde (7, 11, 14, 21 ve 25. maddeler) bulunmaktadır. Yönelim farkı olmayan maddeler için puanlama yapılırken 'doğru değil' için 0 puan, 'kısmen doğru' için 1 puan ve 'kesinlikle doğru' için 2 puan verilerek hesaplanırken; yönelim farkı olan 5 madde için puanlama 'doğru değil' için 2 puan, 'kısmen doğru' için 1 puan ve 'kesinlikle doğru' için 0 puan verilerek hesaplanmaktadır. Ölçekte bulunan alt başlıkların puanları her bir alt başlık için 0- 10 arasında olmaktadır. Sosyal davranışlar alt başlığı dışında kalan alt başlıkların hepsinin toplamı bize toplam güçlük puanını verir ve 0 ile 40 puan arasında değişir (Sayal, 2017:35).

Güçler güçlükler anketinin son kısmında bulunan ve etkilenme puanını ölçmek için oluşturulan kısmında kişiler 'kesinlikle hayır', 'biraz', 'oldukça fazla', 'çok fazla' yanıtları vermektedir; 'kesinlikle hayır' ve 'biraz' yanıtları için 0 puan, 'oldukça fazla'yanıtı için 1 puan ve 'çok fazla' yanıtı için ise 2 puan verilerek hesaplama yapılmaktadır. Yanıtların puanları toplandığında elde edilecek 0- 10 arası sonuçlar etkilenme puanını göstermektedir (Sayal, 2017: 36).

Güvenir diğerlerinin yaptığı çalışma sonucunda Güçler güçlükler anketinin güvenirlik Cranbach's Alpha oranları toplam puanda ebeveyn formu için 0.84, ergen formu için 0.73; dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik puanında ebeveyn formu için 0.80, ergen formu için 0.70 olarak bulunmuş ve Güçler güçlükler anketinin Türkçe formu Türk halkı için iç tutarlılığa sahip, geçerli ve güvenilir bulunmuştur (Güvenir ve diğerleri, 2008: 71).

3.4.Örnekleme Yöntemi

Bu çalışmanın örnekleme, evreni tam sayım yapılamadığından kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi araştırmaya hız kazandıran bir yöntemdir. Bu yöntemde araştırmacı, yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçebilmektedir. Bu

örnekleme yöntemi çoğu zaman araştırmacının diğer örnekleme yöntemini kullanma olanağının olmadığı durumlarda kullanılmaktadır (Fraenkel ve Wallen, 1990; Akt. Tarhan, 2014: 35).

3.5. Veri Toplama Süreci

Kolayda örnekleme yapılacağı için ulaşılabilecek kolay okullar seçilmiş ve bu okullarda test uygulaması yapılabilmesi için İl Millî Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır. Gereken izinler alındıktan sonra okul rehber öğretmenleri ile işbirliği içinde okulda 6-14 yaşları arasında olan, özgül öğrenme güçlüğü olduğu belirlenen 80 öğrenci ve herhangi bir psikolojik rahatsızlığı olmadığı belirlenen 81 öğrenci rastgele seçim yöntemine göre seçilmiştir. Bu öğrencilerin anne ve öğretmenlerine, araştırma için uygun olduğu belirlenmiş olan anketler uygulanmıştır. Anket uygulaması yapıldıktan sonra veriler incelenip uygun analiz yöntemlerine göre sonuçları belirlenmiştir.

3.6. Veri Analizi

Katılımcıların demografik özelliklerinin açığa çıkarılabilmesi için frekans dağılımı analizi gerçekleştirilmiştir. Bilişsel duyu düzenleme ölçeği ve güçler ve güçlükler anketinin sonuçlarının normal dağılım gösterip göstermedikleri basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) katsayıları hesaplanarak bulunmuştur.

Özgül öğrenme güçlüğü görülen çocuklarda uyum ve davranış bozuklukları ile annelerinin bilişsel duyu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmada ÖÖG teşhisi alan ve teşhisi almayan çocukların uyum ve davranış bozuklukları ile ilgili demografik özellikleri arasındaki ilişkilerin bulunması için sürekli değişkenler için “pearson” kategorik değişkenler için “spearman rho” analizinden yararlanılmıştır. Annelerin bilişsel duyu düzenleme ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile güçler ve güçlükler anketinden elde edilen puanların demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile hesaplanmıştır. Tüm değişkenlerin birbirleri ile ilişkilerinin bulunması için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizlerinde anlamlı ilişkiye sahip olan değişkenlerin çocukların uyum ve davranış bozukluklarını hangi oranda yordadığının tespiti için ise doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

3.6.1. Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği Sonuçları

Bilişsel duyu düzenleme ölçeğinin sonuçlarının normal dağılım gösterip göstermediğine ilişkin sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği Sonuçları

	N	Ortalama	SE	Minimum	Maksimum	Skewness	Kurtosis
Kendini suçlama	161	10,7	2,8	4	18	.046	-.477
Kabul Etme	161	12,2	3	4	20	-.249	.090
Düşünceye Odaklanma	161	13,2	3,1	4	20	-.359	.313
Pozitif Tekrar Odaklanma	161	12,1	3,8	4	20	.157	-.430
Plana Tekrar Odaklanma	161	15,6	3,6	4	20	-.925	.411
Pozitif Yeniden Gözden Geçirme	161	14,9	3,5	4	20	-.572	-.175
Bakış Açısına Yerleştirmek	160	13,5	3,5	4	20	-.270	-.197
Yıkım	161	9,9	3,8	4	19	.250	-.828
Diğerlerini Suçlama	161	10,3	3,5	4	20	.316	-.336

Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği ile ilişkili olarak katılımcılardan elde edilen puanlar Tablo 3’de verilmiştir. Buna göre kendini suçlama alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 10,7 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı .046 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı -.477 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)’e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Kabul Etme alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 12,2 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı -.249 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı .090 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)’e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Düşünceye Odaklanma alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 13,2 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı -.359 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı .313 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)’e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Pozitif Tekrar Odaklanma alt boyutunda

katılımcıların ortalama puanı 12,1 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı .157 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı -.430 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Plana Tekrar Odaklanma alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 15,6 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı -.925 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı .411 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Pozitif Yeniden Gözden Geçirme alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 14,9 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı -.572 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı -.175 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Bakış Açısına Yerleştirmek alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 13,5 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı -.270 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı -.197 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Yıkım alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 9,9 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı .250 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı -.828 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Diğerlerini Suçlama alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 10,3 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı .316 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı -.336 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir.

3.6.2.Güçler ve Güçlükler Anketi Sonuçları

Güçler güçlükler anketinin sonuçlarının normal dağılım gösterip göstermediğine ilişkin sonuçlar Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Güçler ve Güçlükler Anketi Sonuçları

	n	Ortalama	SE	Min	Max	Skewness	Kurtosis
Davranış Sorunları	161	2,1	2,2	0	8	.982	-.121
Dikkat Eksikliği	161	4,4	2,8	0	10	.232	-.837
Duygusal Sorunlar	161	3,1	2,5	0	10	.592	-.565
Akran Sorunları	160	2,8	2,1	0	9	.429	-.405
Sosyal Davranışlar	160	6,7	2,7	0	10	-.662	-.435
Toplam Güçlük Puanı	160	12,4	8	0	32	.532	-.704
Etkilenme Puanı	83	2,7	2,4	0	9	.800	.085

Güçler ve Güçlükler Anketi ile ilişkili olarak katılımcılardan elde edilen puanlar Tablo 4'de verilmiştir. Buna göre davranış sorunları alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 2,1 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı .982 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı -.121 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 4,4 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı .232 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı -.837 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Duygusal sorunlar alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 3,1 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı .592 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı -.565 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Akran sorunları alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 2,8 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı .429 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı -.405 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Sosyal davranışlar alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 2,7 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı -.662 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı -.435 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Davranış sorunları, dikkat eksikliği, Duygusal sorunlar ve akran sorunları alt boyutlarının toplanması ile elde edilen Toplam Güçlük Puanı alt boyutunda katılımcıların ortalama puanı 12,4 olarak hesaplanmıştır. Bu alt boyutta basıklık (kurtosis) katsayısı .532 olarak ve çarpıklık (skewness) katsayısı -.704 olarak hesaplanmış olmakla Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir.

4.BULGULAR

Özgül öğrenme güçlüğü görülen çocuklarda uyum ve davranış bozuklukları ile annelerinin bilişsel duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmada kullanılan ölçeklerden elde edilen verilere ilişkin bulgular bu kısımda açıklanmıştır.

4.1. Demografik Özelliklerin İlişkili Olduğu Alt Boyutlar

Tablo 5. Demografik özellikler, bilişsel duygu düzenleme stratejileri ve güçler güçlükler anketi arasındaki korelasyon ilişkileri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Özgül Öğrenme Güçlüğü (1)	1																				
Yaş (2)	-,175*	1																			
Cinsiyet (3)	-,081	-,134	1																		
Ailenin Gelir Durumu (4)	-,369**	,145	,068	1																	
Anne Eğitim Düzeyi (5)	-,243**	,206**	-,036	,530**	1																
Kendini Suçlama (6)	-,098	-,078	-,018	,012	,015	1															
Kabul Etme (7)	-,050	-,059	-,091	,028	,038	,394**	1														
Düşünceye Odaklanma (8)	-,010	-,183*	,051	-,058	-,008	,405**	,233**	1													
Pozitif Tekrar Odaklanma (9)	,198*	,006	-,061	-,020	,000	,213**	,279**	,194*	1												
Plana Tekrar Odaklanma (10)	-,061	-,074	,073	-,051	,124	,165*	,123	,395**	,366**	1											
Pozitif Yen. Gözden Geçirme (11)	-,051	-,021	,003	-,097	,088	,203**	,290**	,344**	,433**	,665**	1										
Bakış Açısına Yerleştirmek (12)	-,037	-,113	-,049	-,024	,059	,272**	,434**	,424**	,359**	,480**	,660**	1									
Yıkım (13)	,058	-,089	,084	,006	-,109	,169*	,147	,226**	-,065	-,055	-,170*	-,025	1								
Diğerlerini Suçlama (14)	,131	-,022	-,007	-,158*	-,151	-,005	,013	,144	,046	,046	-,141	-,068	,513**	1							
Davranış Sorunları (15)	,335**	-,060	-,120	-,063	-,063	-,076	,008	,102	,186*	,100	,110	,155*	-,028	,002	1						
DEHB (16)	,484**	-,170*	-,079	,022	-,012	-,188*	-,112	-,039	,242**	-,030	-,021	,059	-,035	,012	,689**	1					
Duyusal Sorunlar (17)	,272**	-,045	,024	-,058	-,117	-,149	-,027	-,030	,131	-,023	,046	,050	-,043	,047	,566**	,507**	1				
Akran Sorunları (18)	,302**	-,124	-,074	-,071	-,091	-,096	-,099	,027	,126	,070	-,022	,055	,031	,097	,571**	,492**	,544**	1			
Sosyal Davranışlar (19)	-,398**	,072	,167*	-,048	-,039	,103	-,026	-,024	-,170*	-,121	-,075	-,167*	-,048	-,076	-,626**	-,603**	-,421**	-,544**	1		
Toplam Güçlük Puanı (20)	,435**	-,125	-,074	-,047	-,083	-,161*	-,072	,013	,215**	,028	,032	,096	-,026	,045	,860**	,845**	,799**	,769**	-,668**	1	

*p<.05; **p<.01

Demografik özellikler olarak söz konusu çalışmada çocuğun ÖÖG teşhisi alıp almadığı, çocuğun yaşı, ailesinin gelir düzeyi ve annesinin öğrenim seviyesi değişkenleri tanımlanmıştır. Bu değişkenlerin bilişsel duygu düzenleme ölçeğinde ve güçlük ve güçlükler anketinde yer alan alt boyutları ile ilişkileri Tablo 5’de verilmiştir. Buna göre çocuğun ÖÖG teşhisi ile annenin pozitif tekrar odaklanma becerisi arasında ($r=.198, p<.01$) pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiş ancak bu ilişkinin *cohen d* ilişki güçlülüğü (Cohen, 1998) kapsamında zayıf olduğu bulunmuştur. ÖÖG teşhisi ile davranış sorunları arasında ($r=.335, p<.01$), dikkat eksikliği arasında ($r=.484, p<.01$), duygusal sorunlar arasında ($r=.272, p<.01$), akran sorunları arasında ($r=.302, p<.01$), toplam güçlük puanı arasında ($r=.435, p<.01$) ve etkilenme puanı arasında ($r=.334, p<.01$) pozitif yönlü; sosyal ilişkiler arasında ($r= -.398, p<.01$) negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. *Cohen d* ilişki güçlülüğü (Cohen, 1998) kapsamında ÖÖG teşhisi ile dikkat eksikliği ve toplam güçlük puanı arasında orta seviyede ilişki tanımlanırken davranış sorunları, duygusal sorunlar, akran sorunları ve etkilenme puanı ile zayıf ilişki tanımlanmaktadır. Sonuç olarak ÖÖG teşhisi almış çocuklarda teşhis almamış çocuklara göre daha fazla davranış sorunları, dikkat eksikliği, duygusal sorun, akran sorunları ve çevresinden daha fazla etkilendikleri, daha az sosyalleştikleri anlaşılmaktadır. Çocuğun yaşı ile annenin düşünceye odaklanması arasında ($r= -.183, p<.05$) negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak bu ilişkinin *cohen d* ilişki güçlülüğü (Cohen, 1998) kapsamında zayıf olduğu bulunmuştur. Öte yandan çocuğun yaşı ile dikkat eksikliği arasında ($r= -.170, p<.05$) negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak bu ilişkinin de *cohen d* ilişki güçlülüğü (Cohen, 1998) kapsamında zayıf olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak, çocuğun yaşı düştükçe annenin daha fazla düşünceye odaklanma becerisi kullandığı ancak çocuğun daha fazla dikkat eksikliği yaşadığı anlaşılmaktadır. Çocuğun cinsiyeti ile sosyal davranış alt boyutu arasında ($r= .167, p<.05$) pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak bu ilişkinin *cohen d* ilişki güçlülüğü (Cohen, 1998) kapsamında zayıf olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak kız çocuklarının erkeklere göre daha fazla sosyal davranış sergiledikleri anlaşılmaktadır. Ailenin gelir seviyesi ile diğerlerini suçlama alt boyutu arasında ($r= -.158, p<.05$) negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak bu ilişkinin *cohen d* ilişki güçlülüğü (Cohen, 1998) kapsamında zayıf olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak ailenin gelir seviyesi düştükçe diğer kişileri daha fazla suçlama eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır. Annenin eğitim seviyesi ile kullanılan ölçeklerdeki alt boyutlarla herhangi bir ilişki tespit edilememiştir.

4.2.Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeğinin İlişkili Olduğu Alt Boyutlar

Bilişsel duygu düzenleme ölçeğinin kendini suçlama, kabul etme, düşünceye odaklanma, pozitif tekrar odaklanma, plana tekrar odaklanma, pozitif yeniden gözden geçirme, bakış açısında yerleştirmek, yıkım ve diğerlerini suçlamak üzere toplamda 9 alt boyutu bulunmaktadır. Kendini suçlama alt boyutu ile dikkat eksikliği arasında ($r= -.188, p<.05$) ve toplam güçlük puanı arasında ($r= -.161, p<.05$) negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Ancak bu ilişkinin *cohen d* ilişki güçlülüğü (Cohen, 1998) kapsamında zayıf olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak çocuğunda dikkat eksikliği olan ve çocuğunun toplam güçlük puanı yüksek olan annelerin kendilerini daha fazla suçlama eğilimine sahip oldukları anlaşılmaktadır. Pozitif tekrar odaklanma alt boyutu ile dikkat eksikliği ($r= .242, p<.01$) ve toplam güçlük puanı arasında ($r= .215, p<.01$) pozitif yönlü, sosyal davranışlar ile arasında ($r= -.170, p<.05$) negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Ancak bu ilişkilerin *cohen d* ilişki güçlülüğü (Cohen, 1998) kapsamında zayıf olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak çocuğunda dikkat eksikliği olan, çocuğunun toplam güçlük puanı yüksek ancak sosyal ilişkileri zayıf olan annelerin pozitif tekrar odaklanma eğilimine sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bakış açısına yerleştirmek alt boyutu ile davranış sorunları arasında ($r= .155, p<.05$) ve etkilenme puanı arasında ($r= .260, p<.01$) pozitif yönlü, sosyal davranışlar ile arasında ($r= -.167, p<.05$) negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Ancak bu ilişkilerin *cohen d* ilişki güçlülüğü (Cohen, 1998) kapsamında zayıf olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak davranış sorunları yaşayan, çevresinden daha fazla etkilenen ve sosyal ilişkileri zayıf olan çocukların annelerinin bakış açısına yerleştirme eğiliminin bulunduğu anlaşılmaktadır. Yıkım alt boyutu ile etkilenme puanı arasında ($r= -.278, p<.01$) negatif yönlü ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ancak bu ilişkinin *cohen d* ilişki güçlülüğü (Cohen, 1998) kapsamında zayıf olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak çevresinden daha fazla etkilenen çocukların annelerinin daha fazla yıkım yaşadıkları anlaşılmaktadır. Diğerlerini suçlama alt boyutu ile etkilenme puanı arasında ($r= -.265, p<.01$) negatif yönlü ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ancak bu ilişkinin *cohen d* ilişki güçlülüğü (Cohen, 1998) kapsamında zayıf olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak çevresinden daha fazla etkilenen çocukların annelerinin daha fazla diğerlerini suçlama eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır. Kabul etme, düşünceye odaklanma, plana tekrar odaklanma, pozitif yeniden gözden geçirme alt boyutlarının ilişkisi tespit edilen herhangi bir alt boyutu bulunmamaktadır.

4.3.Özgül Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Uyum Ve Davranış Bozukluklarıyla Annelerinin Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri Arasındaki İlişki

Tablo 6. Özgül Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Uyum ve Davranış Bozukluklarıyla Annelerinin Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Davranış Sorunları (1)	1															
DEHB (2)	,675**	1														
Duygusal Sorunlar (3)	,478**	,350**	1													
Akran Sorunları (4)	,480**	,434**	,432**	1												
Sosyal Davranışlar (5)	-,669**	-,629**	-,434**	-,569**	1											
Toplam Güçlük Puanı (6)	,853**	,791**	,742**	,724**	-,731**	1										
Kendini Suçlama (7)	,053	-,094	-,186	-,039	,100	-,088	1									
Kabul Etme (8)	-,004	-,188	-,068	-,069	,023	-,105	,411**	1								
Düşünceye Odaklanma (9)	,209	-,035	-,110	,102	-,021	,048	,246*	,209	1							
Pozitif Tekrar Odaklanma (10)	,143	,168	,013	,009	-,100	,109	,157	,212	,178	1						
Plana Tekrar Odaklanma (11)	,319**	,160	,043	,170	-,192	,220*	-,007	,101	,466**	,359**	1					
Pozitif Yeniden Gözden Geçirme (12)	,257*	,063	,159	-,001	-,078	,163	,059	,196	,277*	,432**	,712**	1				
Bakış Açısına Yerleştirmek (13)	,220	,105	-,020	,082	-,210	,123	,213	,276*	,339**	,264*	,521**	,556**	1			
Yıkım (14)	-,059	-,167	-,133	-,009	,004	-,123	,146	,178	,306**	-,103	-,117	-,290**	-,127	1		
Diğerlerini Suçlama (15)	-,115	-,237*	-,122	,018	,017	-,153	-,037	,186	,272*	-,040	-,087	-,163	-,069	,648**	1	
Toplam BDDÖ (16)	,227*	-,044	-,078	,042	-,099	,046	,456**	,565**	,679**	,535**	,620**	,604**	,613**	,361**	,386**	1

**p<.01; *p<.05

Özgül öğrenme güçlüğü olan çocukların uyum ve davranış bozukluklarıyla annelerinin bilişsel duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişki için yapılan pearson korelasyon analizine göre (bkz. Tablo 6) çocukların davranış sorunları ile annelerin plana tekrar odaklanma puanı arasında ($r=.319$, $p<.01$); pozitif yeniden gözden geçirme puanı arasında ($r=.257$, $p<.05$) ve toplam bilişsel duygu düzenleme stratejileri puanı arasında ($r=.227$, $p<.05$) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bir anlamda çocukların davranış sorunu puanı arttıkça annelerin plana tekrar odaklanma, pozitif yeniden gözden geçirme ve toplam duygu düzenleme stratejisi puanı artmaktadır. Çocukların DEHB puanı ile annelerin diğerlerini suçlama puanı arasında ($r= -.237$, $p<.05$) negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani, çocukların DEHB puanları düşerken annelerin diğerlerini suçlama puanı artmaktadır. Çocukların duygusal sorunlar puanı ile annelerin bilişsel duygu düzenleme puanları arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Çocukların akran sorunları ile annelerin bilişsel duygu düzenleme puanları arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Çocukların sosyal sorunları ile annelerin bilişsel duygu düzenleme puanları arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Çocukların toplam uyum ve davranış bozukluğu puanı ile annelerin plana tekrar odaklanma puanı arasında ($r=.220$, $p<.05$) pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, çocukların toplam uyum ve davranış bozukluğu puanını arttıkça annelerin plana tekrar odaklanma puanı artmaktadır.

4.4.Özgül Öğrenme Güçlüğü Olmayan Çocukların Uyum Ve Davranış Bozukluklarıyla Annelerinin Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri Arasındaki İlişki

Tablo 7. Özgül Öğrenme Güçlüğü Olmayan Çocukların Uyum ve Davranış Bozukluklarıyla Annelerinin Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Davranış Sorunları (1)	1															
DEHB (2)	,630**	1														
Duygusal Sorunlar (3)	,602**	,550**	1													
Akran Sorunları (4)	,596**	,401**	,590**	1												
Sosyal Davranışlar (5)	-,375**	-,399**	-,228*	-,382**	1											
Toplam Güçlük Puanı (6)	,848**	,823**	,839**	,762**	-,424**	1										
Kendini Suçlama (7)	-,212	-,239*	-,047	-,109	,034	-,188	1									
Kabul Etme (8)	,067	-,027	,047	-,104	-,138	-,005	,374**	1								
Düşünceye Odaklanma (9)	-,004	-,042	,056	-,040	-,040	-,017	,590**	,254*	1							
Pozitif Tekrar Odaklanma (10)	,117	,174	,166	,140	-,103	,197	,346**	,380**	,218	1						
Plana Tekrar Odaklanma (11)	-,132	-,142	-,064	,019	-,120	-,098	,366**	,139	,332**	,413**	1					
Pozitif Yeniden Gözden Geçirme (12)	-,020	-,045	-,043	-,008	-,137	-,033	,364**	,373**	,401**	,478**	,618**	1				
Bakış Açısına Yerleştirmek (13)	,134	,073	,149	,055	-,195	,123	,337**	,571**	,492**	,479**	,441**	,749**	1			
Yıkım (14)	-,039	,013	,024	,030	-,061	,003	,215	,123	,156	-,053	,016	-,048	,073	1		
Diğerlerini Suçlama (15)	,066	,120	,189	,105	-,078	,146	,072	-,166	,019	,089	,219	-,107	-,060	,351**	1	
Toplam BDDÖ (16)	,004	-,009	,093	,026	-,165	,034	,656**	,563**	,635**	,639**	,679**	,735**	,781**	,351**	,266*	1

**p<.01; *p<.05

Özgül öğrenme güçlüğü olmayan çocukların uyum ve davranış bozukluklarıyla annelerinin bilişsel duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişki için yapılan pearson korelasyon analizine göre (bkz. Tablo 7) çocukların davranış sorunları ile annelerin bilişsel duygu düzenleme puanları arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Çocukların DEHB puanı ile annelerin kendini suçlama puanı arasında ($r = -.239$, $p < .05$) negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani, çocukların DEHB puanı düşmekte iken annelerin kendilerini suçlama puanı artmaktadır. Çocukların duygusal sorunlar puanı ile annelerin bilişsel duygu düzenleme puanları arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Çocukların akran sorunları ile annelerin bilişsel duygu düzenleme puanları arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Çocukların sosyal sorunları ile annelerin bilişsel duygu düzenleme puanları arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Çocukların toplam uyum ve davranış bozukluğu puanı ile annelerin bilişsel duygu düzenleme puanları arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir.

5.TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların uyum ve davranış bozuklukları ve annelerinin bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile ilgili ulaşılan bilgiler tartışılarak yorumlanmıştır. Yapılan literatür araştırmasında özgül öğrenme güçlüğü ile uyum ve davranış bozuklukları hakkında yapılan araştırmalara rastlanmıştır ancak annelerin bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin çocuklara etkisinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma İstanbul ilinin Fatih ilçesinde bulunan ilkököl ve ortaokullarda öğrenim gören 6 ve 14 yaşları arasındaki 161 öğrenci ile yapılmıştır. Özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış 81 öğrencinin anneleri ve öğretmenleri ile özgül öğrenme güçlüğü tanısı olmayan 80 öğrencinin anneler ve öğretmenleri ile çalışılmıştır. Bu öğrencilerden 76'sı (%47,2) kız, 85'i (%52,7) erkektir. Özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış öğrencilerin 46'sı (%56,7) erkek öğrencilerden oluşurken 35'i (% 43,2) ise kız öğrencidir. Özgül öğrenme güçlüğü tanısı almamış öğrencilerin ise 39'u (%48,75) erkek, 41'i (%51,25) kız öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmada cinsiyet, ekonomik durum, akademik seviye gibi değişiklere bakılarak mevcut durumu nasıl etkilediği tespit edilmeye çalışıldı. Çalışmaya katılan annelere yöneltilen sorulardan elde edildiği üzere 67 (%41,6)'sinin aylık geliri 1500-2500 TL olarak bulunmuşken, 29 (%24,2) ailenin geliri 2.600 ve 5.000 TL arasındadır, 26 (%16,1) ailenin de gelirini 5.000 TL' den yüksekken 25 (%15,5)'inin gelirinin 1.500 TL'nin altında olduğu (Bkz: Tablo 2) ve bu sonuçlara göre bölgede bulunan ailelerinin çoğunun yoksulluk sınırında bir ekonomik gelire sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bölgede araştırmaya katılan annelerin 68 (%42,2)'sinin ilkököl mezunu ve tüm annelerin ortalama eğitim alma süresinin 7,8 yıl olarak akademik seviyenin düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar Araz-Altay' ın çalışması ile paralellik göstermektedir ki çalışmada ülkemizde annelerin çoğunlukla ilkököl ve ortaoköl mezunu olduğunu saptamıştır (Araz-Altay, 2015: 45).

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre araştırmaya katılan annelerin kendini suçlama eğiliminin düşük olduğu belirtilebilir. Gürdal'ın yaptığı araştırmanın sonuçlarına bakacak olursa özsaygının azalması ve kendi değerini hissedemediği durumda bireyin daha çok kendini suçlama stratejisi kullanmaya başlaması beklenir (Gürdal, 2015: 97). Bu kişiler çoğunlukla yaşadıkları kötü bir olayın kendinden kaynaklandığını düşünmemektedir. Kötü bir olay karşısında kendini suçlama stratejilerini kullanan bireylerin duygusal problemlere daha yatkın olduğu söylenmektedir (Garnefsik & Kraaij, 2006; Akt. Onat-Kocabıyık ve Çelik, Dündar, 2017: 87), Bu araştırma da kendini suçlama alt boyutu puan ortalamasının düşük olması sayesinde annelerin depresyon gibi duygusal problemler karşısında daha güçlü durduklarını söyleyebiliriz. Bu durumun çocuğu nasıl etkilediğine bakmadan önce annenin hangi konularda kendini suçlama stratejisini kullanmadığını belirlemek gerekir. Anne kendi suçlu olduğu bir durumda bunu inkâr etmek suretiyle bir davranış gösteriyor ve düşüncelerini belirtiyorsa bu çocukta yanlış bir bilgi edinmesi durumuna yol açabilir. Çocuk sonuçtan dolayı sorumlu olsa bile bir sorumluluk üstlenmeyerek annesinden de edindiği bu bilgi ile sonuç üzerindeki etkilerini inkâr edebilir. Anne eğer yaşanan kötü bir olay sonucunda bir etkisi olmadığında yani bu sonucun kendi davranışları dolayısıyla olmadığı durumlarda böyle davranıyorsa, bu çocuğun öğrenmesi açısından da olumlu bir strateji haline gelir. Böyle durumlarda çocuk yapmadığı bir şeyle suçlanırsa eğer bu strateji sayesinde kendi hakkını koruyabilecek bir durumda olacaktır. Araştırmanın sonuçlarına göre ise kendini suçlama eğilimi daha fazla olan annelerin çocuklarında toplam güçlük puanının yüksek olduğu ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Düşünceye odaklanma alt boyutunda puanların yüksek puan ortalamasına yakın olması araştırmaya katılan annelerin çoğunlukla düşünceye odaklandıkları yani belli bir olayı, duyguyu veya düşünceyi uzun süreler boyunca akıllarında tuttıkları sonucuna varılabilir. Düşünceye odaklanma stratejisini kullanmak yaşanan olayı derinlemesine irdeleyip tüm sonuçları her yönden incelemek kişinin o olayı tekrar tekrar yaşamasına belki de her düşünmesinde kendini bir kez daha suçlamasına sebep olabilir, bu stratejinin yüksek düzeyde görülmesi ile depresyon arasında da anlamlı farklar bulan araştırmalar bulunmaktadır örneğin Ryan ve Dahlen (2005) depresyonu ve anksiyete bozukluğu olan bireylerin bu stratejiyi daha fazla kullandıklarını belirtmiştir (Akt. Gürdal, 2015: 96). Diğer bir alt başlık ise plana tekrar odaklanmaktır ki bu alt başlık ile ölçek annelerin planlarına kötü bir deneyim yaşasalar dahi geri dönüp yaşantısına nasıl devam edebileceğiyle ilgili planlarının olup olmadığını ölçmek istemiştir. Bu araştırmaya katılan annelerin ise bu alt başlık için sorulara verdiği

yanıtların puan toplamının ortalaması yüksektir. Bu sonuca göre annelerin plana tekrar odaklanma konusunda yüksek seviyede bir beceri gösterebildiği görürüz. Araştırmaya katılan anneler yüksek oranda yaşadıkları bir olaydan sonra bu durumu atlatabilmek için çeşitli seçenekler belirler ve bunları uygulamaya koyarlar. Bu stratejileri çocuklar tarafından da benimsenirse bu çocukları için de çok yararlı bir strateji olacaktır çünkü bu sayede kötü olayları atlatacak için bir plan kuracaklar eğer hayat planlarına uygun ilerlerse pes etmeden tekrar başka bir plan kurma yoluyla hayatlarına devam etmek konusunda bir sıkıntı yaşamayacaklardır. Bu araştırmada stratejilerin çocuklar tarafından nasıl benimsendiği araştırılmadığından ve ayrıca da bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin anneler ve çocukları arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediği ile ilgili bir araştırma olmaması bu konudaki görüşlerin kesin olmamasına sebebiyet vermiştir. Bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile ilgili inceleme yapmak isteyen bir araştırmacı bu etkiyi inceleyebilir. Bakış açısına yerleştirme stratejisi kötü olayları yaşanmış başka olaylarla karşılaştırarak şiddetini azaltmaya çalışmak şeklinde ifade edilebilir ve bu stratejiyi araştırmaya katılan birçok annenin etkin bir şekilde kullanabildiği söylenebilir. Bu alt başlığın puan ortalamaları çok yüksek olmasa bile araştırmaya katılan annelerin birçoğu başkalarının başına gelen kötü olaylarla kendi yaşadıklarını karşılaştırıyor ve kendi yaşadıklarının diğerlerine göre kabul etmesi daha kolay sonuçlar verdiğini düşünüyor. Bu kişinin yaşadığı kötü deneyimin üstünden gelebilmesi açısından yapıcı bir bilişsel duygu düzenleme stratejisidir, kişiyi hem yaşadıkları açısından tek olmadığına hem de daha kötülerini de yaşayabilen insanlar olduğu düşüncesine yönelterek kötü deneyimini kabullenmesini sağlamasına sebep olmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış ve herhangi bir tanı almamış öğrenciler arasındaki ilişkiye bakacak olursak, özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış olan öğrencilerin bu konuda özgül öğrenme güçlüğü tanısı olmayan öğrencilerden daha fazla problem yaşadığı ortaya çıkmıştır. Özgül öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklar genel olarak okuma yazma becerilerinin yeterli düzeyde gelişim gösterememesi ile kendilerini belirttikleri için tanı alma yaşları da ilkökul 1. sınıf seviyesinde olmaktadır. İlkokula yeni başlamış olan bir öğrenci için ise hayatında en önemli şeyin okuma yazma öğrenmek olduğu tahmin edilebilmektedir oysa bu çocuklar bu iki beceride zorluk çekmeleri ile okul hayatı da çok fazla zorlukla başlamış oluyor. Bu yaşanabilecek olan sorunları göz önüne aldığımızda bu çocuklarda görülecek bir uyum ve davranış bozukluğu beklenebilecek bir durum olduğu söylenebilir. Bu oranlar Karaman'ın yaptığı araştırmanın sonuçlarıyla uyumluluk göstermektedir, yaptığı çalışmanın katılımcılarının %82,9' unda özgül öğrenme güçlüğü ile birlikte psikiyatrik bozukluklar görüldüğü saptanmıştır (Karaman, 2005: 56). Coşkun'un yaptığı araştırma da ise ÖÖG tanısı almış 66 kişinin 48'ine (%72,7) psikiyatrik bozukluklarında eşlik ettiği saptanmıştır (Coşkun, 2015: 56). Araz-Altay'ın yapmış olduğu araştırmaya göre katılımcılarının %42,6'sında özgül öğrenme güçlüğüne eş tanı olarak davranış bozukluklarının eşlik ettiğini belirtmiştir (Araz-Altay, 2015: 50). Yine Araz-Altay araştırmasında özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış kişilerin duygudurum bozukluklarına bir rahatsızlığı olmayan kişilerden daha fazla maruz kaldığını saptamıştır (Araz-Altay, 2015: 51). Bu bilgilerin ışığında bu araştırmada elde edilen sonuçlardan da bu doğrultu da bir geri dönüş alınmıştır. Özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların uyum ve davranış sorunlarını herhangi bir psikolojik rahatsızlık tanısı olmayan çocuklara göre daha fazla yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır, özgül öğrenme güçlüğü nedeniyle akademik hayatında zorluk çekmekte olan çocuk verilen görevleri yerine getirmekte zorlandıkça bu duygusal açıdan da yıpranmasına sebep olacaktır. Özellikle böyle bir rahatsızlığı olduğu geç anlaşılan bir çocuk çevresinin de baskısı nedeniyle kendi kişiliğine de bağlı olarak ya içine çekilme, sessizleşme gibi tepkiler verecek ya da tam tersi otoriteye karşı gelen, yönergeleri dinlemek konusunda sorunlar çıkartan ve kurallara uymakta zorlanan tepki olarak bunları yapan bir duygusal durum içerisinde kendisini bulacaktır ve bu sonuçlar da bu çocukların duygusal anlamda da yaşatılmaları göre daha fazla zorlandığını göstermektedir. Özgül öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların akran sorunları konusunda da özgül öğrenme güçlüğü tanısı almamış öğrencilerden daha fazla sorun yaşıyor olduğu görülmüştür. Özgül öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların algılamalarındaki farklılıklar göz önüne alındığından akranlarıyla iletişimde sorunlar yaşıyor olması beklendik bir sonuçtur (Coşkun, 2015: 91). Özgül öğrenme güçlüğü bize kendini akademik zorluk ile gösteriyor ancak bunun yanında bu güçlüğü yaşayan çocuklar farklı zorluk daha yaşamaktadır. Bunlar arasında yaşadıkları denge bozukluğu nedeniyle oynanamayan oyunların sıkıntısı, günlük yaşamını etkileyen ve akranlarından geri

kalmasına sebep olan bağcıklarını bağlamakta, düğmelerini geçirmekte zorluk gibi küçük görünen ama çok etkili olan sorunlarda yaşamaktadır. Yaşadıkları sorunlarla bağlantılı olarak da çocuklar akranlarıyla iletişim kurmakta da zorlanmaktadır diyebiliriz (Karaca ve diğerleri, 2018: 70). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile özgül öğrenme güçlüğü çok sık eş tanı alan rahatsızlıklardır (Coşkun, 2015: 85). Giger (1992) özgül öğrenme güçlüğü tanısı alan kişilerin %15-16'sının dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanı ölçütlerinin karşıladığını ve eş tanılanma oranının %40 olduğunu belirtmiştir (Akt. Coşkun, 2015: 85). Karaman'ın yaptığı çalışmaya göre özgül öğrenme güçlüğü görülen olgularda en sık gözlenen psikiyatrik rahatsızlık dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğudur, araştırma sonuçlarına göre özgül öğrenme güçlüğü olup da dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı da taşıyan kişiler % 61.4 oranındadır (Karaman, 2005: 56). Mayes ve arkadaşlarının yaptığı çalışmaya göre özgül öğrenme tanısı alan kişilerin %82'sinin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozuklukları tanı ölçütlerini de karşıladığı ve bu tanının da öğrenme sorunlarını arttırdığını belirtmişlerdir (Akt. Karaman, 2005: 56). Araştırmalar, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile öğrenme güçlüğü'nün çok sık beraber görülmesinin nedeni olarak genetik ortak özellikleri paylaşmasını göstermiştir. Bu iki rahatsızlık arasındaki genetik ortak özelliklerin gelişim sürecini etkileyerek aynı zamanda kişide dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile öğrenme güçlüğüne sebep olmaktadır (Karaca ve diğerleri, 2018: 65). Bu araştırma sonuçları da dikkat eksikliği ve hiperaktivite alt boyutunda özgül öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin daha fazla dikkat eksikliği ve hiperaktivite sorunu yaşadığını destekler nitelikte bir sonuçtur. Sosyal davranışlar alt boyutuna göre ise özgül öğrenme güçlüğü tanısı almamış öğrencilerin sosyal davranış özellikleri daha yüksek olarak bulunmuştur, özgül öğrenme güçlüğü olan öğrencilerde ise cinsiyet açısından tek anlamlı fark bu alt boyutta olmuş kızların daha çok sosyal davranış sergilediği sonucuna ulaşılmıştır. Dalkıran'ın yaptığı araştırma sonuçları da benzer sonuçlar vermiştir. Yaptığı araştırma da kızların puan ortalaması (29,99) erkeklerin puan ortalamasına göre (25,65) daha yüksek olarak görülmüştür (Dalkıran, 2014: 26). Kızlar erkeklere göre daha fazla sosyalleşme özellikleri gösteriyor olsa da özgül öğrenme güçlüğü yaşayan bir çocuk için sosyallik zor bir durumdur. Bunun nedeni çocuğun sosyalleşme imkânının en fazla olduğu okul ortamında akademik olarak çok fazla zorlanması sonucunda duygusal olarak da bu zorlukları yaşamasıdır. Bu duygusal sorunlar çocuğun akranları ile de anlaşmasını zorlaştırabilir çünkü bu çocuklar özgül öğrenme güçlüğü rahatsızlığı yaşamayan çocuklar ile aynı deneyimi paylaşma ve dünyayı aynı algılama süreçlerinde bazı zorluklar yaşayabiliyorlar. Buraya kadar incelediğimiz özgül öğrenme güçlüğü ile uyum ve davranış bozuklukları arasındaki ilişkide çoğunlukla özgül öğrenme güçlüğü tanısı almamış olan çocuklara göre bu güçlüğü yaşayanların daha fazla sorunla baş ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış olan çocukların uyum ve davranış bozuklukları annelerinin bilişsel duygu düzenleme stratejilerine göre incelendiğinde sadece bir alt boyutta anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Pozitif tekrar odaklanma stratejisini özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların annelerinin daha fazla kullandığı görülmüştür. Özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış öğrencilerin annelerinin pozitif tekrar odaklanma stratejilerini özgül öğrenme güçlüğü olmayan öğrencilerin annelerine göre daha fazla kullanıldığı bulunmuştur. Bu sonuç ile özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların annelerinin belki de çocukları ile ilgili duyduğu kaygıların sonucunda bu durumun üstünden gelebilmek için olumlu şeyleri daha fazla düşündükleri ve bu şekilde yaşanan kötü bir deneyimin üstünden geldikleri çıkarımında bulunulabilir. Annelerin bilişsel duygu düzenleme stratejileri ile çocukların uyum ve davranış bozuklukları incelenirse zayıf da olsa bazı anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çocuklarında toplam güçlük puanı daha yüksek bulunan ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu görülen annelerin daha fazla kendini suçlama eğiliminde olduğu ancak zayıf bir ilişki olduğu bulunmuştur. Toplumsal olarak çocuklarla ilgili tüm sorunların anneler ile ilişkilendirilmesinin sonucu olarak böyle bir soruna sahip çocukların annelerinin daha fazla kendini suçlama stratejisi kullanması beklenebilecek bir sonuçtur. Davranış sorunları yaşayan ve sosyal ilişkileri zayıf olan çocukların annelerinin bakış açısına yerleştirme stratejilerini kullanma eğilimi olduğu görülmüştür. Yukarıda açıklandığı gibi bu strateji kişinin kendi yaşadığı olumsuz sorunu başkalarının yaşadıkları ile karşılaştırarak kendi yaşadığı olayın negatifliğini azaltmaya çalışması şeklinde açıklanır. Buradan annelerinin bir olayı anlamlandırabilmek için girdikleri bu çabanın çocukların sosyal ilişkiler kurmasını zorlaştırdığı sonucuna ulaşılabilir ve davranışlarını dışarı sunma

konusunda bazı sorunlara sebep olduğu söylenilebilir. Özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış ve uyum ve davranış bozuklukları olduğu tespit edilen çocukların annelerinin ise plana tekrar odaklanma stratejisini daha fazla kullandığı görülmüştür. Plana tekrar odaklanma yaşanan kötü bir olayın üstünden toparlanıp tekrar devam edebilme stratejisidir. Bu anneler çocukları ne kadar uyum ve davranış sorunları sergilese bile yine de tekrar tekrar hayatları için kurdukları plana devam edebilme becerisine sahiptirler. Ülkemizde annelerin bilişsel duyu düzenleme stratejilerinin çocukları nasıl etkilediği konusunda yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır bu nedenle araştırmacıların bu konuda daha fazla araştırma yapması önerilebilir.

Bu sonuçlardan yola çıkarak şu öneriler getirilebilir; uyum ve davranış bozukluğu görülen çocukların annelerinin daha fazla kendini suçlama stratejisini kullanması sebebiyle annelerle birlikte yapılacak bireysel ve grup terapileri yapılabilir, okullarda annelerinin gelişimine yönelik seminerler verilebilir. Özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış çocuklarda çoğunlukla uyum ve davranış sorunları görülmesi bu konuda da yoğunlaşılması gerektiğini göstermiştir. Bu çocukların daha fazla özel eğitim alması ve bireysel psikolojik danışma almaları önerilir. Araştırmaya katılanların gelir düzeyinin çoğunlukla 1500-2500 TL arası olması sebebiyle verilmesi düşünülen terapilerin ücretsiz olması önerilir.

KAYNAKÇA

Araz-Altay, M. (2015). “Bir Üniversite Hastanesi Çocuk Ve Ergen Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Polikliniğinde Özgül Öğrenme Bozukluğu Tanısı Konan Çocuk Ve Ergenlerde Eşlik Eden Psikiyatrik Bozuklukların Araştırılması”, Uzmanlık Tezi, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Edirne.

Bozkurt Yükçü, Ş (2017). “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Duygu Düzenleme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi, 44:442-466.

Cohen, J. (1998). “A power primer”, Psychological bulletin, 112(1):155-159.

Coşkun, Gözde Narin (2015). “Özgül Öğrenme Bozukluğu Olan Çocuklarda Psikiyatrik Eş Tanılar Ve Yaşam Kalitesinin İncelenmesi”. Uzmanlık Tezi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Çocuk Ve Ergen Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İstanbul.

Dalkıran, Mehmet Ali (2014). “Ortaokul Öğrencilerinin Spor Branşlarına Göre Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi (Osmaniye Örnekleme)”, Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Aksaray.

Duy, B & Yıldız, M. A. (2014). “Ergenler için Duygu Durum Ölçeği Uyarlanması”, Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi, 5(41):23-35.

Elemek, M. A. (2008). “Öğrenme Bozukluğu Olan Çocuklarda Benlik Saygısının ve Kaygı Durumunun İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gürdal, C. (2015). “Erken Kayıplar, Bağlanma, Mizaç-Karakter Özellikleri Ve Duygu Düzenlemenin Psikopatoloji Üzerine Etkisi”, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik (Uygulamalı) Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.

Güven, E. (2013). “Çocuğun Davranış Sorunları İle Algıladığı Anne Baba Çatışması Arasındaki İlişkiler: Duygu Sosyalleştirmenin Aracı Rolü”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Uygulamalı) Anabilim Dalı, Ankara.

Güvenir, T.; Özbek, A.; Baykara, B.; Arkar, H.; Şentürk, B. & İncekaş, S. (2008). “Güçler ve Güçlükler Anketi'nin (GGA) Türkçe Uyarlamasının Psikometrik Özellikleri”, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 15 (2):65-74.

Karabekiroğlu, K. (2009). Anne-Babalar İçin Ergen Ruh Sağlığı Rehberi (10-20 Yaş), Say Yayınları, İstanbul.

Karaca, O.; Tirit-Karaca, D.; Çalış, S. & Yiğit, G. (2018). Disleksi Özgül Öğrenme Güçlüğü, Psikonet Yayınları, İstanbul.

- Karaman, D. (2005). “Özgül Öğrenme Bozukluğu İle Binişiklik Gösteren Diğer Psikiyatrik Bozuklukların Araştırılması”, Uzmanlık Tezi, Genelkurmay Başkanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Askeri Tıp Fakültesi Çocuk Ve Ruh Sağlığı Hastalıkları Anabilim Dalı Başkanlığı, Ankara.
- Onat-Kocacıyık, O.; Çelik, H. & Dünder, Ş. (2017), “Genç Yetişkinlerin Bilişsel Duygu Düzenleme Tarzlarının İlişkisel Bağımlı Benlik Kurgusu Ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi”, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 45:79-92.
- Onat, O. & Otrar, M. (2010), “Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları”, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 31:123-143.
- Sayal, B. (2017).” Anne Babaların Erken Dönem Uyumsuz Şemalarının Çocuk Davranış Sorunları İle İlişkisinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Solmaz, F. (2016). “Özel Gereksinimli Çocuklar ile Normal Gelişim Gösteren Çocukların Çizdikleri Resimler Aracılığıyla Algı ve Sorunlarının Karşılaştırılması”, Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü, İstanbul.
- Şahin, Z. (2018). “Aile İçi Şiddet Mağduru Olan Kadınlarda Kendilik Algısı, Psikopatoloji Ve Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri”, Yüksel Lisans Tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Tabachnick, B. & Fidell, S. L. (2015). Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı, Nobel Akademik, Ankara.
- Tarhan, D. (2014). “Özgül Öğrenme Güçlüğü olan ve Olmayan Çocuklarda Anne-Baba Tutumları ve Bazı Değişkenlere Göre Öz Kavramı”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Uyar, M. (2019). “Beliren Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Yordamada Bağlanma Tarzları Ve Bilişsel Duygu Düzenlemenin Rolünün İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Gelişim Psikolojisi Bilim Dalı, İstanbul.
- Yavuz, M. (2017), “Psikopatoloji Dersi Ders Notları”, Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı. İstanbul.
- Yazgan, Y. (2018). “Sunuş” (Ed. Karaca, O.; Tirit-Karaca, D.; Çalış, S. & Yiğit, G), Disleksi-Özgül Öğrenme Güçlüğü, ss.9, Psikonet Yayınları, İstanbul
- Youell, B. (2015). Öğrenme İlişkileri Eğitimde Psikanalitik Düşünce, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.